

EL PLA PUEBLA BOGOTÁ: LA GEOPOLÍTICA DE L'AIGUA I L'ENERGIA

Gustavo Castro Soto

05/12/2007

www.omal.info

EL NOU DISSENY DEL PLA PUEBLA PANAMÀ

La ràpida resposta de la resistència social i la batalla mediàtica contra el Pla Puebla Panamà (PPP) va aconseguir que des del 2003 els governs decidissin aparentment sepultar el pla. Però el PPP va seguir avançant de forma sigil·losa, eliminant barreres aranzelàries i no aranzelàries; aprofundint el Sistema d'Integració Elèctrica per Amèrica Central (SIEPAC), la privatització de terres i d'empreses estatals d'energia elèctrica; atorgant concessions mineres; construint alguns ports, aeroports, carreteres, preses, projectes turístics, entre altres obres. Públicament els governs decideixen relançar el PPP amb una nova ofensiva mediàtica, política i econòmica. Fem un recompte somer de les principals activitats del PPP en els últims 15 mesos. Fins ara suma 4 mil 500 milions de dòlars en inversions, que ampliarà properament.

Al juny de 2006 es convida a Colòmbia a ser part d'aquest procés d'integració (i Equador i República Dominicana en potència i com a observadors) com una ona expansiva en un moment en que el moviment social contra el PPP es troba debilitat, dividit, fraccionat, tot i que alguns eixos segueixen actius com la resistència contra les preses, la mineria i els TLC bilaterals. El nou repte que proposa el govern mexicà és canviar de nom al PPP i realitzar una reestructuració profunda del mateix que apunta cap a la creació de dos consells d'assessors, integrats per representants dels nou països que integren l'actual PPP que fusionin les seves àrees. Actualment, la Iniciativa Mesoamericana de Desenvolupament Sostenible és coordinada per Nicaragua; la de Desenvolupament Humà, per Mèxic; l'Energètica per Guatemala; la de Prevenció i Mitigació de Desastres Naturals, per Panamà; la de Turisme, per Belice; la de Facilitació Comercial i Competitivitat, per Hondures; la de Transport, per Costa Rica, i la d'Integració dels Serveis de Telecomunicacions, per El Salvador. En el cas dels biocombustibles estarà en mans de Colòmbia.

També es troba depurant-se l'agenda de projectes del PPP, doncs de 100 projectes amb una inversió estimada en 8.079,86 milions de dòlars, avui es tenen 66 projectes bàsics. Fins al juny de 2007, un total de 9 projectes equivalents al 9% del consolidat global de projectes han estat finançats dins del PPP; 50 projectes i programes equivalents al 50% del Consolidat global es troben en procés d'execució, mentre que uns altres 24 projectes equivalents al 24% estan en gestió de finançament.

A l'abril de 2007 la nova Cimera duta a terme a Campeche, Mèxic, reimpulsa les accions del PPP. Dos mesos després els països integrants es reuneixen en el marc de la IX Reunió Cimera del Mecanisme de Diàleg i Concertació de Tuxtla a Belice. Allí manifesten la necessitat de reforçar el Pla i donen la benvinguda a nous eixos a l'agenda: canvi climàtic i biocombustibles, aquest últim coordinat per Colòmbia [1]. Per això anuncien una agenda de seminaris i tallers sobre la producció de biodiesel i bioetanol, així com la

necessitat de generar plantes pilot a Guatemala i Hondures. Aquesta estratègia nova intenta posar frens a les relacions que Nicaragua intenta crear amb Cuba i Venezuela en el marc de l'ALBA dins del sector energètic. A l'abril els cancellers de Guatemala, El Salvador, Hondures, Nicaragua, Costa Rica i Panamà subscriuen el Segon protocol al tractat marc del Mercat Elèctric Regional – MER a Campeche [2].

L'operador del sistema interconnectat Centre-amèrica – EOR inaugura les seves oficines centrals a San Salvador. EOR va ser creada al 1996 en virtut del Tractat Marc del Mercat Elèctric d'Amèrica Central amb la finalitat de recolzar el SIEPAC [3]. D'altra banda, tres grups (Consorti Centreamericà Sadeven-Vincler, Siemens i Techint) estan participant per la construcció d'alimentadors de subestació com a part del projecte del Sistema d'Interconnexió Elèctrica dels Països d'Amèrica Central (Siepac). A més, la línia de 230kV recorrerà 1.800km des de Guatemala fins a Panamà i inicialment permetrà realitzar transaccions de 300MW entre els països, quan iniciï les seves operacions el primer semestre del 2009. La seva construcció està en mans de Techint i el consorci Abengoa-Inabensa.

Mentre Mèxic aprofundeix els seus tractats amb Centreamèrica; Estats Units empeny el tractat amb Costa Rica, Panamà i la resta d'Amèrica Central, a més de Colòmbia, qui ha iniciat la privatització progressiva de la seva empresa petrolera i accelera la generació de biocombustibles tombant selva amazònica per la introducció de Palma Africana i altres oleaginoses. Tot això a la par de la creació de la Unió Duanera Centreamericana i el recolzament del BID i del BCIE per canalitzar els recursos per la infraestructura. Per això, s'ha incorporat al BCIE els països de Belice, Panamà i República Dominicana. Al I Taller Mesoamericà per la Competitivitat realitzat a Tabasco, Mèxic, al Maig de 2006, es va acordar l'adopció com TEMES ESTRATÈGICS de l'Agenda Regional, els vinculats a: I Facilitació Comercial i l'Aprofitament dels Tractats de Lliure Comerç; II Ciència i Tecnologia per la Competitivitat; III Desenvolupament d'Encadenaments Productius i Conglomerats; IV Finançament del Sector Productiu i promoció d'una major eficiència dels Sistemes Financers i; V Desenvolupament d'Eines i Mecanismes per l'anàlisi i monitoreig de la situació de Competitivitat de la Regió que contribueixin a la formulació de polítiques públiques pel seu millorament.

ELS NOUS PROJECTES

Entre alguns dels nous projectes del PPB hi ha:

Mèxic

Al 2007 novament el govern mexicà pren el lideratge per relançar el PPP a la par que el Banc Ineramericà de Desenvolupament (BID) obre una línia de crèdit per 2.500 milions de dòlars per infraestructura, així com per la reactivació i/o execució de varis projectes. Al febrer de 2007 el president mexicà firma un memoràndum d'enteniment amb el BID i afirma que el país té condicions “inèdites” per invertir en sectors claus, com energia, carreteres, aeroports, turisme i “infraestructura pel desenvolupament”; aspectes vinculats amb el PPP. A la vegada, el president del BID, Luis Alberto Moreno, qui ve promovent les inversions en energia renovable a Amèrica Llatina, va assenyalar que el conveni “animarà” la participació privada en els projectes. Així com vàries empreses transnacionals del sector d'energia com les estadounidenques AES Corp., Costal de El Paso, Constellation, Duke Energy, PP&L, Ormant; les espanyoles Endesa, Iberdrola i

Unión Fenosa i la canadenc HydroQuebec. Per la seva banda, el primer home més ric del món, el mexicà Carlos Slim, principal accionista del Grup Carso, podria monopolitzar la línia de fibra òptica per telecomunicacions del sud-est mexicà a Panamà. Sota la seva empresa Swecomex, busca invertir en la infraestructura petroliera al Golf de Mèxic i a la refineria a Amèrica Central que es disputen varis països. També amb unes altres dues de les seves empreses, Promotora del Desenvolupament Econòmic d'Amèrica Llatina i Promotora Inbursa, pretén invertir en el sector de les carreteres, pilar fonamental del PPP, en el context de la reprivatització de la carretera mexicana.

Uns altres projectes mexicans segueixen avançant. La Comissió Federal d'Electricitat (CFE) planeja construir a mitjà pla 66 noves plantes de generació amb una capacitat total de 27GW [4]. Un nou port a Chiapas i un altre a Oaxaca a més de la modernització d'altres ports. El ferrocarril i l'aeroport regional de l'istme de Tehuantepec i de la carretera Acayucan-La Ventosa; el parc eoloelectric de La Venta, a Oaxaca, edificat per Iberdrola sobre la desposseïció de 800 hectàrees de terres comunals; la carretera per connectar Chiapas i Veracruz; el nou aeroport internacional de Chiapas; l'inici de la construcció del Pont Internacional Río Hondo de 1,2 Km. de longitud que connectarà a Belice i Mèxic el qual destina 12,5 milions de dòlars; nous projectes de preses hidroelèctriques a Oaxaca, Guerrero, Jalisco i Nayarit.

I és que una de les prioritats d'aquesta nova fase del PPP és consolidar el Mercat Elèctric Regional (MER), mitjançant l'obertura, desregulació, privatització i consolidació del Siepac, una línia de transmissió d'alta capacitat s'unirà des de Panamà fins a Estats Units. Sota aquesta mateixa lògica hi ha el Corredor Biològic Mesoamericà (CBM), el corredor carreter, el corredor comercial, el corredor ferroviari, el corredor de gas i petroli mitjançant ductes que transporten el producte des de Colòmbia fins a Estats Units. L'interès sobre la generació eòlica a l'Istme de Tehuantepec està en Unión Fenosa, Iberdrola, Gamesa, AENOR, Acciona Energía. CFE va firmar un conveni per la primera etapa amb Força Eòlica, Prenela México, Gamesa Energía, Union Fenosa, Desarrollos Eólicos Mexicanos, Eoliatec del Pacífico i Eoliatec del Istmo. La xarxa elèctrica que passarà per l'Istme requerirà una inversió de 220 milions de dòlars. CFE calcula que els projectes de generació eòlica a Oaxaca demandaran inversions superiors a 5.000 milions de dòlars en tres anys [5].

La firma Espanyola de certificació AENOR va presentar una sol·licitud de registre davant la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic – CMNUCC pel parc eòlic La Venta II i si aproven la sol·licitud, La Venta II qualificaria com a projecte de Mecanisme de Desenvolupament Net – MDN, el que li permetria optar a bons de carboni comercialitzables al Mercat internacional [6]. Però la competència corporativa és gran. El 27 d'abril es va anunciar que l'empresa Acciona Energía construirà una planta eòlica a Oaxaca amb una inversió de 400 milions de dòlars per abastir a Cemex [7].

El Salvador

El consorci Constructor Chaparral (Andrade Gutiérrez, Voith Siemens Hydro Power Generation) i Astaldi van presentar ofertes per la construcció del projecte hidroelèctric de 65,7 MW Chaparral i comptarà amb finançament del BCIE [8]. Per la seva banda, la Cooperació Japonesa invertirà en infraestructura amb la construcció del Port de la Unió i un pont a la frontera El Amatillo, en el marc del Canal Seco del PPP que unirà el Golf de Fonseca i l'Oceà Atlàntic. A més, els governs de El Salvador i Guatemala van acordar

impulsar el Corredor Logístic Interoceànic amb el manteniment dels 384 Km que uneixen al Port d'Acajutla a El Salvador amb el Port Barrios a Guatemala. També el govern salvadoreny inicia relacions amb Rússia, qui té intencions de proveir petroli i realitzar transferència tecnològica a la regió centreamericana en el marc del PPP.

El PPP vol processar 360 mil barrils diaris de petroli per suplir els requeriments dels països membres que no tenen petroli. D'aquí la mega refinèria Mesoamericana que es disputen diversos països en implementar. Entre les empreses interessades hi ha la colombiana Ecopetrol, el grup japonès Itochu, la firma India Reliance Industries. El contracte implicaria el compromís de compravenda de cru pesat mexicà per 80.000 barrils diaris durant vuit anys. També permetria l'accés a crèdits del Banc Interamericà de Desenvolupament (BID) i del Banc Centreamericà d'Integració Econòmica (BCIE) per US\$400 milions i l'obtenció d'incentius per part del país receptor de la inversió [9]. En aquest context Venezuela fa la seva lluita per instal·lar la refinèria.

Panamà

El regulador de serveis públics de Panamà va adjudicar sis projectes hidroelèctrics que sumen 182 MW en capacitat instal·lada [10]. L'empresa colombiana Ecosel, l'estadounidenca Dutemp Corporation i Controlsud de Luxemburg van proposar al Govern panameny la construcció d'una refinèria amb una inversió de 6 mil 600 milions de dòlars. Panamà aspira a albergar la planta proposada pels països de Mesoamèrica a més de la refinèria que va contractar amb Oxy i Qatar Petroleum per construir una refinèria amb capacitat per 350.000 barrils al dia a Puerto Armuelles, província de Chiriquí, a uns 500 quilòmetres a l'oest de la capital. La refinèria a Panamà atendria la demanda a Amèrica Central [11]. Al mateix temps s'impulsen tractats de lliure comerç amb Costa Rica, Nicaragua, Guatemala i Mèxic, així com amb els països del Carib. Per altra banda, el govern planteja licitar a finals de 2008 una línia d'interconnexió elèctrica amb Colòmbia que tindrà un cost de 200 milions de dòlars, una extensió de 614 quilòmetres, dels quals 340 estaran del costat colombià i 274 en territori panameny. Per via mar, dels 55 quilòmetres, 15 estaran a la superfície marítima colombiana i la resta a Panamà. Mentrestant, la francesa Suez Energy International planeja invertir 245 milions de dòlars en tres projectes elèctrics a Panamà.

NOTES:

[1] "Promoverá Colombia turismo y biocombustible en marco Plan Puebla", Notimex, 22 de maig de 2007.

[2] "PPP impulsa interconexión eléctrica en América Latina", Xinhua News Agency, 18 d'abril de 2007.

[3] "Operador de sistema interconectado inaugura oficina central en San Salvador", Business News Americas, 29 de maig de 2007

[4] "CFE planea construir 66 plantas con 27gw en mediano plazo", Business News Americas, 24 de maig de 2007

[5] "CFE espera licitación por transmisión de Tehuantepec para nov.", Business News

Americas, 17 de maig de 2007; "México CFE prepares transmission line to boost wind projects", Corporate México, 16 de maig de 2007; "CFE y cias firman acuerdo de temporada abierta de energía eólica", Business News Americas, 16 de maig de 2007; "Firma CFE esquema de red eólica", Palabra, 16 de maig de 2007; "CFE recibirá ofertas por La Venta III en jul.", Business News Americas, 16 de maig de 2007; "Peligran mil hectáreas de manglares por parque eólico", SUN, 27 d'abril de 2007; "Pega CFE a planes eólicos", Mural, 24 d'abril de 2007.

[6] "AENOR solicita registro de La Venta II como MDL", Business News Americas, 30 d'abril de 2007

[7] "Acciona hará una planta eólica para Cemex y molinos en EEUU", Cinco Días, 27 d'abril de 2007.

[8] "licitación por construcción de hidroeléctrica Chaparral atrae 2 ofertas", Business News Americas, 31 de maig de 2007.

[9] "Licitarán para mega refinería del Plan Puebla Panamá", El Financiero, 31 de maig de 2007.

[10] "Asepa adjudica proyectos hidroeléctricos que suman 182mw", Business News Americas, 7 de maig de 2007; "Constructora IDEAL gana concesiones energéticas en Panamá", El Economista, 7 de maig de 2007.

[11] "Aspira Panamá a dos refinerías para ser centro energético", Notimex, 16 de maig de 2007.